

Кругляк О.Я., Мацковська Т.М., Кругляк Т.О.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА

КЗЛОР «Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчака»

Анотація. У публікації представлено фізичне виховання у педагогічних поглядах видатного українського педагога Григорія Ващенко.

Annotation. *Physical Thaining is presented in the pedaqogical views in the publications of the famous Ukrainian teacher Griqoriy Vashchenko.*

Актуальність дослідження. Складний шлях випав на долю української нації. Український народ зазнав і зазнає важких чужинецьких окупацій, які намагалися і намагаються стерти з його пам'яті правду про минуле, викоринити його культурні надбання та традиції. Ідея консолідації української нації, її гармонійного розвитку і виховання, боротьби за духовий і фізичний гарт у період утисків з боку окупаційних режимів, заслуговує визнання, вивчення та наслідування завдяки жертовній праці представників національно свідомої української інтелігенції.

До видатних особистостей в історії української педагогіки фізичної культури належить Григорій Григорович Ващенко (1878-1967).

Педагогічна спадщина педагога вивчається багатьма науковцями з різних держав світу. З огляду на це особистість видатного педагога, як і вся його діяльність, потребують поглибленого вивчення і популяризації у нашій країні. Наукові дослідження щодо вивчення постаті Григорія Ващенко започаткували Я.Боднар, Г.Васянович, О. Вишневський, А.Винничук, М.Герцик, А.Окопний, Є.Пристапа, А.Сова.

Мета дослідження полягала у розкритті творчого науково-педагогічного шляху видатного українського педагога, науковця Григорія Ващенко щодо фізичного виховання молоді.

Результати дослідження. У кожную історичну добу свого існування український народ має видатних педагогів. Визначне місце в історії педагогічної думки в Україні займає Григорій Ващенко. Багато років ім'я і твори великого педагога були під суворою забороною, як і всі кращі пласти української

культури. В умовах незалежної України робиться все можливе, щоб повернути українській педагогіці її справжніх вчителів-науковців, у тому числі Григорія Ващенка.

Поява можливостей для освоєння і вільного використання творчої спадщини Г.Ващенка стала історичною подією. Його перу належить понад 60 фундаментальних праць, десятки різноманітних публікацій. Творча спадщина Г.Ващенка різностороння, адже він вивчав проблеми педагогіки, фізичної культури, психології, політики, теології.

За роки проживання в еміграції Г. Ващенко плідно працював у галузі педагогіки і психології. Він видав чимало праць. Серед них: «Виховання волі і характеру», «Загальні методи навчання», «Проект системи освіти в самостійній Україні», «Виховний ідеал. Записки виховника», «Яничар Макаренко – найбільший советський педагог», «Визвольний шлях», «Основні лінії розвитку советської педагогіки і школи» та багато інші. У його творах чітко прослідковується ідея необхідності поєднання освітньо-виховної діяльності з головною метою, яка стоїть перед українським народом, здобути свободу, створити самостійну соборну українську державу, зміцнити і економічну, політичну і військову незалежність до такого рівня, щоб свобода і самостійність були міцними, непохитними. Відповідно головною метою виховання української молоді він вважав формування з раннього дитинства таких якостей особистості кожного українця, які б забезпечували досягнення цієї мети.

Особливо яскраво це представлено у його роботі «Тіловиховання як засіб виховання волі й характеру» [2]. Цінність твору полягає передусім в історико-педагогічній характеристиці ролі фізичного виховання, яку здійснив автор від античного світу до сьогодення.

У цій праці чи не вперше у вітчизняній педагогічній думці всебічно, з української точки зору подано історію розвитку фізичного виховання як частину виховного процесу й на цьому тлі проаналізовано основи української системи тіловиховання».

Педагог пропонує зміст української системи фізичного виховання, а саме визначає її засади:

– тіловиховання не є окремою галуззю формування людської особистості, а його органічною частиною, міцно поєднаною з розумовим, моральним і естетичним вихованням;

– завданням тіловиховання є не лише зміцнення здоров'я, розвиток м'язової сили і спритності, а й розвиток духовних сил людини;

– керівники тіловиховання української нації повинні чітко уявляти собі, які завдання ставить до українського народу історія. Таким завданням є здобуття незалежності соборної України;

– вироблена система тіловиховання не може залишитися незмінною протягом тривалих років. Вона змінюється, передусім, у зв'язку зі зміною завдань, які ставить перед народом історія. Крім того, слід брати до уваги невпинний розвиток наук, які пов'язані з проблемами тіловиховання, насамперед із медициною і психологією. За останні часи в галузі медицини зроблено чимало відкриттів і винаходів, що дають можливість боротися з різними хворобами, зміцнюють організм, збільшують працездатність і тривалість життя людини. Керівники тіловиховання повинні ретельно слідкувати за всіма цими досягненнями наук і розумно й обережно використовувати їх у своїй практиці, консультуючись при цьому з лікарями;

– у тіловихованні як і в інших галузях виховання, останнє мусить бути органічно поєднане з самовихованням [2].

Вагоме місце у праці науковця посідає аналіз української системи фізичного виховання. Він зазначає, що у XIX ст. в Україні як у школах, так і в суспільстві фізична культура є на досить низькому рівні. Суспільство навіть не розуміло її величезної ролі. У XX ст. в Галичині розгортається широкий фізкультурний рух. Піонером у розбудові української системи тіловиховання Ващенко називає педагога Івана Боберського, палкого українського патріота, людини незламної волі й кипучої енергії та ініціативи, яка розуміла, що український народ може тільки шляхом упертої боротьби звільнитися від чужинецького ярма і здобути волю. Його сучасники зробити цього не могли, і тому всі свої надії він покладав на молоде покоління, вихованню якого і він присвятив свої сили. Боберський поставив за мету виховати міцних духом і тілом українських патріотів, незламних борців за волю Батьківщини.

Безперечно, ці думки справжнього патріота, який поставив на вівтар усе власне життя заради відродження українського народу, завжди приречені на актуальність. До речі, приречені на вічну актуальність і так звані «Золоті слова Івана Боберського», які дбало зібрав С. Гайдучок: «Світ посідає той, хто його здобуває»; «Не ридай, а здобувай»; «Нероба стає

рабом»; «Кріпи свої сили рухом, бо коли ти слабкий, світ скрутить тобі карк»; «Хто не йде, той лишається позаду»; «Виховання тіла – се шлях до виховання духа»; «Лише зорганізована фізична сила запевнює народowi свободу і незалежність» [3, с.3–5]. Висловлювання педагога особливо актуальні для нашої держави на теперішній час, коли молодь захищає її від російської агресії.

Ващенко переконливо твердить що «наше завдання полягає у тому, щоб виховати людину міцну духом і тілом, але таку, щоб у неї дух панував над тілом. У цьому полягає основний сенс тіловиховання. Ця ідея мусить бути покладена в основу двох основних ділянок тіловиховання: гігієнічного виховання і гімнастичних вправ. Основним завданням першої є здоров'я, другої – фізична сила і спритність. Зрозуміло, що ці дві ділянки мусять бути поєднані між собою і доповнювати одна одну [2, с. 3].

У творі «Тіловиховання як засіб виховання волі й характеру» науковець характеризує різні системи фізичного виховання: грецьку, системи фізичного виховання у середні віки, в епоху ренесансу, в період Нового часу, німецьку, шведську та російську, розкриваючи думки відомих особистостей того часу.

Педагог приділяє особливу увагу фізичному вихованню української молоді. «Всі народи світу звертали і звертають більшу або меншу увагу на тіловиховання молоді, щоб, виховуючи фізично, разом з тим виховувати молодь і духовно. Римське прислів'я каже: «В здоровому тілі, здоровий дух! [3, с. 8].

Одним із завдань виховання та тіловиховання Г.Ващенко вважає прагнення до самовдосконалення. Всі риси характеру – мужність, рішучість, працездатність не даються людині від природи, вони є наслідком наполегливої праці людини над собою.

Погоджуюся із Г.Васяновичем [1], що педагог Г.Ващенко зробив вагомий поступ у фізичному і моральному вихованні української молоді. Проте питанням генези й сенсу фізичного виховання у Київській Русі, Запорізькій Січі дослідник надає другорядне значення.

Але це не применшує великий вклад видатного педагога у вітчизняну і зарубіжну педагогіку фізичної культури.

Результати дослідження використовуються у процесі викладання педагогіки, історії фізичної культури, теорії і